

HORIA LOVINESCU

Stagiunea nu s-a încheiat încă, în teatre se lucrează pe brînci pentru ultimele spectacole „la sală”, se pregătesc turnee, premiere estivale etc. Dar bilanțul poate fi făcut de pe acum, fără riscul ca aprecierile să fie pripite. A fost o stagiune corectă, și aproape fiecare teatru bucureștean poate avea cel puțin mulțumirea unui spectacol reprezentativ. Nu e deosebit de mult, dar nu e rău.

Ambiția ca fiecare premieră să reprezinte un „eveniment”, sau cum se mai spune, folosind un alt șablon distins, „un act de cultură”, rămîne o ambiție puerilă deocamdată, ca să nu zic demagogică. În condițiile și cu obligațiile diverse ale vieții teatrale, lucrul nu e posibil și poate că n-ar fi nici de dorit. Ce ne-am face dacă ne-am trezi într-o bună dimineată într-un univers perfect, înconjurați de semeni admirabili, de colegi fără prihană și de o puzderie de „evenimente” artistice? Eu știu ce-aș face.

N-aș avea deci față de această stagiune pretenții mult mai mari. Atît cît cunosc teatrul european, ea ne onorează. Dovadă, solicitările de turnee în străinătate și succesul lor. Așa încît, discuția pornește evident de la un anumit nivel atins, în sus. Ceea ce mă întristează puțin, însă, este lipsa

de febră a stagiunii (sînt prea deprîns cu răstălmăcirile ca să nu precizez imediat că nu acuz, doamne ferește, teatrul nostru de lene și de lipsă de viață. Sîntem vitali, plenum de vitalitate! De aceea, nu am vorbit de vitalitate, ci de febră) adică de micul fior de delir, de acel treizecișisapte cu unu, care fără să fie semn de boală, indică o fierbere lăuntrică, puțin neliniștitoare, puțin excitantă, oleacă suspectă, e drept, — sigur artistică!

Sper că în stagiunea viitoare termometrul să nu scadă totuși sub treizecișisase cu cinci. Bună temperatură de lucru, dar sub ea...

Și cu aceasta închei. Pentru că, în clipa cînd mi s-au cerut aceste rînduri, doream să scriu două pagini despre stagiunea Teatrului „Nottara”. Mi-am dat seama însă că n-am concizia clasică care să-mi îngăduie să spun tot ce am de spus în două pagini. Și ar fi atîtea de spus! Mă consolez cu gîndul că la bătrînețe, în inevitabilul volum de „Memorii” voi putea consacra acestei stagiuni de la „Nottara”, mai ales sub aspectul relațiilor cu critica, un capitol gras, gros și — pentru unii poate — hazos.

LUCIAN GIURCHESCU

Acum un an, printr-o întâmplare, eram numit în fruntea unuia dintre cele mai prestigioase ansambluri bucureștene, cel din spatele Poștei, sau cum i se mai zice, oficial, cel al Teatrului de Comedie.

Nu veneam ca salvator pentru că nu era ce salva. Sau, mai bine zis, nu era cazul de-a salva ceva. Înființat și condus de Radu Beligan, colectivul „Comediei” reușise să se impună, atât acasă, cât și aiurea. (Și acest „aiurea” se numea Paris și Moscova, Berlin și Viena, Veneția și Bonn, Praga și Varșovia.)¹

Primeam deci, aparent, o sarcină dintre cele mai ușoare. Așa părea unora dintre cei ce fac „tușă” teatrală cu pretenția de atotștiutori. Ceilalți, dimpotrivă, mă preveneau de dificultățile întreprinderii. Și ei aveau dreptate. Din păcate!

E mult mai greu să nu cobori ștacheta decât să urci încet, încet!

E infinit mai greu să înlocuiești peste noapte (deși aici „peste noapte” trebuie egalizat cu o vacanță directorială de mai bine de patru luni, plus plecarea intempestivă a adjunctului administrativ și a secretarului literar), este, deci, mult mai greu să înlocuiești o personalitate, decât să te prezinți ca moștenitor la un faliment. Poate părea paradoxală afirmația mea, dar invit pe orice „Toma necredinciosul”, indiferent cine ar fi el, să probeze!

Dar, în fond, ce vă interesează pe dumneavoastră toate astea? Ai primit? Ai primit! Și, probabil, tocmai de aceea redacția revistei „Teatrul” îmi solicită o părere. Să fie doar o părere? Sau mi se cere un raport? Nu știu. Și, la drept vorbind, nici nu are vreo importanță. Deși, un an este mult prea puțin ca să poți judeca. Sau, mai știți, e poate prea mult.

Stagiunea „Comediei” s-a rezumat la trei titluri noi și cinci reluări. Brecht, Ionesco, Cehov, Machiavelli, alături de Baranga, Panco și Bursan, Haralamb și Salem, Ale-

¹ În ultimul an la această listă s-au mai adăugat Helsinki și Belgrad (a doua oară).

Directorii și regizori

xandru Popescu. Aici, s-ar părea că nu stăm prea rău. Și dacă ne gândim că, în următoarele douăsprezece luni, intenționăm să adăugăm acestei liste numele lui Anouilh, Sebastian (asezonat muzical de Sanda Manu și Camelia Dăscălescu), Maiakovski, Kopit, Baranga (din nou), Solomon, Păunescu, am putea să ne declarăm mulțumiți.

Spectacole? Brecht: egal cu un succes de public și presă. Machiavelli: un imens succes de public și o presă împărțită. (Fie-mi îngăduia o paranteză. Așarnarea, unora, împotriva producției lui Cernescu se datorește, după umila mea părere, nu atât *Mandragorei*, cât unor răfuiele cu „turbulentul” regizor. Cernescu nu e un om comod și asta îl costă. Dar e păcat că, încă o dată, confundăm subiectele și deci încurcăm criteriile. Nu de alta, dar nu ne mai crede lumea!) Haralamb și Salem? Sper că bine² *Contemporanul* și *Informația* au fost pentru. Nu fără obiecții. Dar, Doamne!, ar fi oare folositor cuiva ca actual critic să dispară cu desăvârșire, iar cronică dramatică să se confunde cu oda? (Cu toate că se mai întâmplă și așa. Dar știm noi de ce.)

Deci, totul ne mulțumește? Putem dormi liniștiți?

Nu! Nu ne mulțumește. Nu mă mulțumește. Pentru că în acest an de zile am constatat, pe lângă cele știute de orice regizor, câteva noutăți. Noutăți, desigur, doar pentru mine.

Teatrul tinde din ce în ce mai mult să fie egalizat cu o întreprindere productivă. Nimeni — și eu sînt ultimul — nu dorește un teatru al sălilor goale. Un teatru fără spectatori. Un teatru fără încasări. Numai că a uita că o scenă produce, spre deosebire de alte instituții, prototipuri, și a o judeca după aceleași criterii ca pe o întreprindere de produse de serie, e o greșală. Mică? Mare? Nu știu. Ceea ce știu e că o greșală, și ea, se plătește, nu azi, ci în timp. Goana după bani duce la concesiile. Concesiile la mediocrizare. Și atunci, ar fi cazul să ne întrebăm, dacă e bine să-l prețuim pe un actor numai în funcție de realizarea unor încasări, încasate oricum și de la oricine?³

² Rindurile de față au fost scrise în primele zile ale lui mai, cînd Comedia întrebărilor împlinise abea cinci reprezentații, iar dintre publicații se pronunțaseră doar două!

³ Ureau să precizez că nu e vorba de o pledoarie „pro domo”. Teatrul de Comedie și-a îndeplinit planul de încasări pe primul semestru încă din primele zile ale lui martie, jucînd Brecht, Machiavelli, Baranga, Panco și Bursan!

Criteriul public, (deci criteriul rentabilitate), poate, trebuie, să fie îmbinat cu criteriul artă. Lumea vine la o „firmă”. Și firma înseamnă calitate! Calitatea cere sacrificii, încercări și chiar nereușite. Să planificăm deci, tovarăși, și cuantumul de improabil! Apollo XIII n-a atins luna. Dar zborurile cosmice continuă. Și fără a face elogiul eșecului (ar fi cel puțin stupid), permițeti-mi să cred că cei de la Houston au învățat ceva — și nu puțin — și din asta.

Unele publicații s-au lamentat, constatînd succesul de casă al *bulevardului*. Dar nimeni n-a încercat să analizeze de ce-ul acestui fenomen. Nu e vorba doar de preferința publică, ci și de imperativele impuse teatrelor. Între a încerca și a merge la sigur, la un moment dat, ești tentat să alegi cea de-a doua alternativă.

Știu că mi se va răspunde că exagerez. Dar, oare, redresarea financiară a Municipality se datorează *Uiteazului* sau *Puricelui în ureche*? Și în această ordine de idei n-ar fi interesant să facem, în sfîrșit, o statistică, înainte de-a dojeni și trimite la colț teatrele? Dar o statistică reală. (Cîte oare dintre succesele noastre nu s-ar dovedi puțin rentabile, ca să folosesc un eufemism, din punct de vedere bănesc? Și cîte, oare, dintre *rebuturi*, blamate și injurate, nu s-ar impune drept salvatoare?)

N-aș vrea să fiu rău înțeles. Nu e vorba de apărarea unei poziții de minimă rezistență. Dimpotrivă! O analiză serioasă, însă, ne-ar dovedi că teatrul are legile lui. (De fapt, lucrul se știe, dar se cam uită.) Că el cere și sacrificii. Că succesul artistic nu se confundă, întotdeauna, cu cel financiar. (Ceea ce nu înseamnă că cele două noțiuni sînt antagonice. Exemplul lui Brecht sau Ionesco, pe scena Teatrului de Comedie, e concludent.) Și că, deci, ar fi momentul de a încerca o împăcare, rezonabilă, logică, între artistic și eficient, nu de alta, dar, la adăpostul unor criterii zigzagate, se impune falsă artă (a celor ce resping martorul-public, pentru că nu pot, nu știu, să-l atragă), se impune falsă eficiență (a celor ce nu văd mai departe de interesul cifric momentan).

Stagiunea 1969—70 n-a fost nici mai rea, nici mai bună ca altele. Alarmele sînt false, sau cel puțin exagerate. Dacă ne-am gândi doar la *Leonce și Lena* (T. „Bulandra”), *Crimă și pedeapsă* (T. „Nottara”), *Acești îngeri triști* (Tg. Mureș și Gîulești), *Visul unei nopți de vară* (Cluj), *Woyzeck* (Piatra Neamț), *Disparația lui Galy Gay* și *Mandragora* (T. de Comedie), *Puricele în ureche* (T. „Bulandra”), *Cartofi prăjiți cu orice* (Studiul Casandra al I.A.T.C.), care marchează un foarte interesant debut regizoral (Visarion Alexa), și, zău, n-am avea de ce

despre stagiunea teatrală

roși. Dar, ca de obicei, prin miezul ei, probabil din lipsă de subiecte senzaționale, unele condeie au prins a se agita, semnalînd, cu gravitate, apariția „marilor probleme“, „marilor semnale de alarmă“, aceleași, curios (!), de ieri, de alaltăieri și, de ce nu, și de mîine.

Poate că în locul acestor *probleme* n-ar fi rău să ne gîndim la altele, mai puțin spectaculoase, dar mai grave, mai adevărate. Și pentru amatorii de sugestii, iată cîteva propuneri:

- a. — *Ce înseamnă concurența teatrală și care sînt limitele ei etice, într-un sistem de teatru de stat?*
- b. — *Care sînt cauzele neașteptatelor urcușuri și coborișuri ale colectivelor noastre?*
- c. — *De ce unele teatre nu mai reușesc de ani de zile, nu performanțe sporadice, ci continuitate în calitate?*
- d. — *Cum propulsăm succesele, și de ce, deseori, batem toba pentru golitorii de săli?*
- e. — *Cum se poate descurca teatrul vis-à-vis de concurența televiziunii și cum poate profita, oricît ar părea de paradoxal, de această concurență?*

GHEORGHE LEAHU

A scrie noi înșine despre noi, într-o revistă menită să ne analizeze activitatea întrucîtva din unghiul „obiectiv“ — iată o împrejurare ce-mi amintește ideea lui Sartre: că omul, dobîndind conștiința de sine, descoperă că este ceea ce nu este și că nu este ceea ce este. O fi aceasta chiar intenția revistei? Oricum, am fi ingrati dacă n-am folosi prilejul de a ne prezenta cît putem mai avantajos sau, cum s-a spus odată, cu prețiozitate: de a presa lămîia destinului pînă la ultima ei picătură.

Așadar, să ne ogîndim stagiunea în paginile revistei ce poartă chiar numele profesiei noastre.

Dintr-un început, ne putem lăuda cu hărnicia a 11 premiere. Chiar dacă am început

cu o *Primăvară tirzie*, scrisă anume de Horia Lovinescu... L-am salvat pe *Oedip* cu ajutorul lui Radu Stanca. *Vijelia din Crenșile de Sasasfras* a pregătît psihologic, prin reacție inversă, atmosfera, pentru *Regele* care (totuși) moare și pentru *Ingerii trîști*. *Arta comediei*, s-a resimțit destul din cauza aceasta... Abia cu *Căsătorie prin concurs* am reapărut în zona comediei depline și reconfortante. Pentru ca nici unui copil din cei 40.000 elevi ai școlilor timișorene să nu-i lipsească teatrul în această stagiune aniversară (a 25-a), le-am fabricat și lor un *pui de teatru românesc* și le-am sugerat, prin bunăvoința versurilor lui Sorescu și a altor eminenți confrăți, unde... să fugă de-acasă. După *Rața sălbatică*, Dan Radu Io-

nescu trage ultima cortină a stagiunii pe înția sa comedie: *Nu așa, Beby*, demonstrând încă o dată că și Timișoara își poate permite curajul „bicefalic” al autorilor-regizori.

Dacă unsprezece premiere n-ar fi de-ajuns într-o stagiune, cei 35 de actori ai teatrului au mai elaborat și o serie de recitaluri de poeme, pentru festivaluri, comemorări, sărbătoriri ocazionate de evenimentele anului (23 August, Timișoara 700, Centenarul Lenin, Ziua Victoriei, Poezia timișoreană, Eftimie Murgu, Ady Endre, Sesiunea de comunicări teatrale ș.a.). Instrucții ale numeroaselor echipe amatoare (și cine nu joacă teatru pe la noi, și încă bine? Dovadă, premiile). Decada dramaturgiei (dovadă, lipsa de premii) sau întâlnirile cu spectatorii, în fel și fel de medii și modalități, iată încă o „părțică de griji, de eforturi și uneori de merite (ale aceluiași 35 de actori).

N-am stat numai acasă în timpul acesta; poate și pentru că, împărțind scena cu Opera, nici nu prea avem foarte înrădăcinat acest obicei. Ne-am tot dus pe la sate, uneori și pe la București și pe la Belgrad. În așa fel încît, din multele aprinderi ale mult căutatelor becuri de proiecție, minunea teatrală s-a petrecut, aproape pe jumătate, în condiția de porumbel voiajori. Timișorenilor, ca să nu ne ducă dorul prea tare, le-am oferit, în compensație, spectacole mult mai bune, jucate de alte teatre din țară și din București, ba chiar și din străinătate (Teatrul „Steria” din Virșet, „Contemporanul” din Belgrad, Teatrul Mic din Moscova, „Freundschaft” din Berlin și altele).

În timpul acestei stagiuni am fost televizați, criticați, lăudați, intervievați și uitați. Adică, am avut parte de toate. Nu ne-au descurajat criticile și nu ne-au topit laudele. Ne-a mirat, poate, doar divorțul prea marcat dintre critici cu privire la unul și același spectacol; și dintre toți criticii, pe de o parte, și public, pe de alta — deși (vă rog să ne credeți pe cuvînt) avem contacte foarte serioase, diversificate și dese cu acesta din urmă. Am spus „ne-a mirat, poate”, deoarece ne mirăm cam de mult și ne-a mai trecut... Așteptăm critici la fel de interesante ca spectacolele pe care le dorim criticii. Asta, din echitate și exigență

contemporană. Uneori, și dintr-o dorită platformă comună ideologică și culturală.

Rîvnim să prezentăm în viitor premiere mai puține dar mai egale ca valoare, între ele și în raport cu ce avem noi mai bun. Continuăm să nu cerem rabat de provinciali, pentru că nici noi nu sîntem înclinați să-l oferim Bucureștiului teatral cînd îl găsim în „off-side” provincial. Este oare „off-side”-ul la modă?

O altă caracteristică a teatrului nostru în această stagiune (ne-o confirmă statistica) este că numărul de spectacole și spectatori este aproape egal împărțit între sediu și deplasare, între piesa românească și cea străină.

Bănuiesc că, din ceea ce v-am spus pînă acum, sînteți convinși că toți actorii au fost pe deplin utilizați, unii chiar excesiv, dar n-am avut încotro. Acest lucru, și nu numai el, a determinat existența unei atmosfere de lucru de mare colegialitate și plăcută conviețuire, rar înfrînită în teatrele pe care le cunosc.

Ajutați de un corp tehnic excepțional, am putut face față asaltului cantitativ de muncă. Teatrul „Matei Millo” poate oferi multor instituții-surori experiențe tehnico-organizatorice de invidiat și foarte instructive. Cu regizori tineri (Toia, Manea, Reus) și cu porți larg deschise pentru toți cei interesați de colaborarea cu noi (Marietta Sadova, Mircea Marosin și alții); cu perspectiva unui sincer respect pentru toți cei ce vor să ne viziteze; cu sentimentul major că, în octombrie, la marea sărbătoare a teatrului nostru — 25 de ani de existență a primului teatru românesc pe aceste locuri; cu un repertoriu adecvat acestei responsabilități — încercăm să înțelegem locul teatrului nostru, cu încăpăținarea nobilă de a ne păstra consecvent, de-a lungul anilor, cel puțin egali cu noi înșine, cu ceea ce am obținut (indiferent cum ar suna „trompetele” din jurul nostru). Evident, urmărim — ca o supremă datorie a noastră, — căile și modalitățile care să determine, cu fiecare nouă stagiune, o și mai marcantă capacitate de influențare a aceluia pentru care, în definitiv, trăim, și pe care îi iubim cu recunoștință și dăruire: spectatorii.

